

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **Ing. D. K.**, bytom B., zastúpený JUDr. Elenou Ľalíkovou, advokátkou, so sídlom v Bratislave, Podbrezovská č. 34 proti odporkyňi **Slovenskej republike**, za ktorú koná **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné nám. č. 13, o **náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 5 C 18/2010, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 19. januára 2015 sp.zn. 6 Co 830/2014, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 19. januára 2015 sp.zn. 6 Co 830/2014 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I rozsudkom z 24. júna 2013 č.k. 5 C 18/2010-2011 zaviazal odporkyňu zaplatiť navrhovateľovi náhradu škody vo výške 1.306,97 Eur spolu so 6 % úrokom z omeškania ročne od 4. augusta 2009 do zaplatenia, náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 80.000,- Eur a náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 8.016,96 Eur k rukám právnej zástupkyne navrhovateľa, všetko do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku súd návrh zamietol. V odôvodnení uviedol, že navrhovateľ si návrhom uplatňoval náhradu škody a nemajetkovej ujmy, ktorá navrhovateľovi vznikla v dôsledku nezákonného rozhodnutia a súčasne nesprávneho úradného postupu podľa § 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Svoj nárok uplatňoval na tom skutkovom základe, že uznesením Okresnej prokuratúry Bratislava I č.k. Pv 707/1999 z 30. novembra 1999 o začatí trestného stíhania a súčasne vznesení obvinenia voči navrhovateľovi pre trestný čin porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 255 ods. 1 a ods. 2 písm. a/ Trestného zákona účinného do 31. augusta 1999 bol navrhovateľ obvinený zo spáchania uvedeného trestného činu. Prokurátor Okresnej prokuratúry na základe uvedeného trestného činu podal 1. februára 2002

obžalobu (č.k. Pv 33/01-52). Rozsudkom Okresného súdu Dunajská Streda z 15. júna 2005 sp.zn. 3 T 19/2002-249 bol navrhovateľ spod obžaloby oslobodený. Krajský súd v Trnave rozhodnutím z 20. novembra 2007 sp.zn. 3 To 121/2005-444 odvolanie prokurátora a poškodeného zamietol. Navrhovateľ si uplatňoval majetkovú škodu pozostávajúcu zo straty na zárobku, ktorú utrpel počas trestného stíhania vo výške 295.126,- Eur, nákladov spojených s obhajobou od začiatku trestného stíhania až do právoplatného skončenia trestného konania v sume 6.907,72 Eur a nemajetkovú ujmu, ktorú navrhovateľ utrpel v príčinnej súvislosti s trestným konaním v trvaní takmer osem rokov, morálnej ujmy, poškodenia dobrého mena a povesti, k strate spoločenského uplatnenia v bankovom sektore a v spoločenskom a rodinnom postavení vo výške 200.000,- Eur. V priebehu konania v časti uplatnenej škody vo výške 209.126,60 Eur titulom straty na zárobku navrhovateľ 22. novembra 2010 návrh zobral späť. V časti náhrady škody priznal navrhovateľovi náhradu vo výške 1.306,97 Eur zodpovedajúcu úkonom právnej služby poskytnutej pri obhajobe v trestnom konaní určenej v tarife. Nezoohľadnil navrhovateľovi jeho dohodu s advokátom na zmluvnej odmene presahujúcu tarifnú odmenu. Úrok z omeškania priznal v súlade s § 517 ods. 1, veta prvá a ods. 2 O.s.p. Občianskeho zákonníka s poukazom na § 10 zákona č. 58/1969 Zb., v zmysle ktorého je štát povinný nahradiť škodu najneskôr do 6 mesiacov odo dňa, keď poškodený nárok riadne uplatnil. Márnym uplynutím tejto lehoty sa štát ako dlžník ocitá v omeškaní zo zodpovednostného záväzkového právneho vzťahu, navrhovateľ si nárok na náhradu škody uplatnil u odporkyne 3. februára 1009 a táto uplynula 3. augusta 2009. Úrok z omeškania viažúci sa k priznanej nemajetkovej ujme zamietol s poukazom na to, že povinnosť zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vzniká až na základe súdneho rozhodnutia. Pokiaľ ide o nárok na nemajetkovú ujmu poukázal na konštatovania odvolacieho súdu, že išlo o citeľný zásah do práv navrhovateľa, ktorý mal nepriaznivé dôsledky nie len v rodine a v spoločnosti, ale aj v oblasti pracovnej. Prihliadol na čestné prehlásenie Ing. L. V., ale aj na jeho následný výsluch, že síce k rozviazaniu pracovného pomeru navrhovateľa s jeho vtedajším zamestnávateľom VÚB, a.s., Bratislava došlo 30. apríla 1999 dohodou, bolo však následkom rozhodnutia jeho zamestnávateľa, pre ktorého vzhľadom na trestné oznámenie, ďalšie zotrvanie navrhovateľa v akejkoľvek pozícii bolo neprijateľné. Trestným stíhaním došlo k citeľnému neoprávnenému zásahu do práva navrhovateľa na osobnú česť, ľudskú dôstojnosť, ktorý bol značnej intenzity, pre navrhovateľa mal nepriaznivé dôsledky na jeho postavenie v spoločnosti, najmä ďalšie uplatnenie v pracovnej oblasti. Navrhovateľ do tejto doby zastával funkciu bankového manažéra a v dôsledku trestného stíhania bol vylúčený z možnosti uchádzať sa o ďalšie vysoké manažérske posty

v bankovom sektore. Navrhovateľ pre vylúčenie z jemu vlastného pracovného zaradenia musel sa uplatniť v menej prestížnej, finančne menej ohodnotenej a jeho kvalifikácii nezodpovedajúcej práci, keď určitý čas pracoval ako vedúci predajne, neskôr začal podnikáť na základe živnostenského oprávnenia vo výkone sprostredkovateľskej činnosti, maloobchodu a veľkoobchodu v rozsahu voľnej živnosti a činnosti organizačných a ekonomických poradcov. Konštatoval, že nie je možné ujmu, ktorá vznikla navrhovateľovi v súvislosti s trestným stíhaním a tým spojené prežitie traumatizujúcich, dôstojnosť znižujúcich negatívnych pocitov už ničím odstrániť, len priznaním nemajetkovej ujmy. Závažnosť vzniknutej ujmy posudzoval s prihliadnutím na intenzitu, rozsah a na jej ohlas, ako aj na dĺžku trvania, na princíp spravodlivosti prihliadajúc k rozmanitým momentom, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo. Prihliadol tiež na to, že navrhovateľovi, napriek tomu, že bol spod obžaloby právoplatne oslobodený, sa doposiaľ nikto za zásah do jeho osobnostných práv neoprávneným trestným stíhaním neospravedlnil, ani inak neodstránil následky tohto zásahu.

Na odvolanie oboch účastníkov konania (navrhovateľ podal odvolanie voči zamietajúcemu výroku súdu prvého stupňa, odporkyňa podala odvolanie voči uloženej povinnosti zaplatiť nemajetkovú ujmu vo výške 80.000,- Eur a trovy konania) Krajský súd v Bratislave v poradí druhým rozhodnutím, rozsudkom z 18. novembra 2013 sp.zn. 6 Co 617/2013 rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým súd návrh vo zvyšku zamietol, potvrdil. V časti, ktorou bola navrhovateľke uložená povinnosť zaplatiť navrhovateľovi 80.000,- Eur z titulu nemajetkovej ujmy v peniazoch a v časti náhrady trov konania napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil v tomto rozsahu na ďalšie konanie. Stotožnil sa s argumentáciou súdu prvého stupňa ohľadom priznanej náhrady škody, ako aj v časti jej nepriznaním. V zamietajúcej časti náhrady škody pozostávajúcej z náhrady trov právneho zastúpenia v prevyšujúcej sumu 1.306,97 Eur potvrdil. V náhrade nemajetkovej ujmy konštatoval, že aj keď zákon č. 58/1969 Zb. neupravoval možnosť priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, nárok na náhradu nemajetkovej ujmy možno priznať v súlade s čl. 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý umožňuje odškodnenie aj imateriálnej ujmy a jeho aplikácia má pokiaľ ide o obsah pojmu škoda prednosť pred vnútroštátnou úpravou. Poukázal aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. mája 2007 sp.zn. 4 Cdo 177/2005. Pokiaľ ide o výšku nemajetkovej ujmy v peniazoch, musí súd zohľadniť výšku náhrad stanovených zákonom v závažných prípadoch akými sú náhrady stanovené pre obeť násilných trestných činov

a náhrady za vytrpenú bolesť (bolestné) a za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ak by náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby, niekoľkonásobne prevyšovala výšku náhrad stanovených zákonom vo vyššie uvedených závažnejších prípadoch, došlo by k ničím neodôvodnenej nerovnosti a neprimeranosti, čo by bolo v rozpore so zásadou rozumného a spravodlivého usporiadania občianskoprávných vzťahov. Súd prvého stupňa pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy síce analogicky použil § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z., ale už neaplikoval analogicky ods. 4 tohto ustanovenia, podľa ktorého výška náhrady nemajetkovej ujmy nemôže byť vyššia ako výška náhrady poskytovaná osobám poškodeným násilnými trestnými činmi podľa zákona č. 215/2006 Z.z.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 237 písm. f/ O.s.p. a § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. Uviedol, že predmetom dovolacieho konania je rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bola časť rozsudku okresného súdu, ktorým bol žalobný návrh vo zvyšku zamietnutý, potvrdený a časť rozsudku, v ktorom bol zrušený rozsudok okresného súdu s vec v tomto rozsahu vrátená na ďalšie konanie, voči ktorému nemá navrhovateľ k dispozícii zákonom priznaný účinný prostriedok na ochranu svojich základných práv, okrem dovolania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 27. októbra 2014 sp.zn. 7 Cdo 145/2014 zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislava z 18. novembra 2013, sp.zn. 6 Co 617/2013 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Preskúmaním veci dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutia. Ak súd takto nedokáže odôvodniť svoje rozhodnutie, jeho rozhodnutie sa javí ako svojvoľné – teda neobhájiteľné, prijaté bez opory v práve a nelegitímne. Dostatočné a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia je v demokratickom právnom štáte základnou podmienkou legitimacy každého rozhodnutia súdu. Iba ak je rozhodnutie súdu dostatočne, racionálne a presvedčivo odôvodnené, má verejná moc morálne právo vynucovať jeho rešpektovanie a adresáti rozhodnutia majú morálnu povinnosť ho rešpektovať.

Poukázal na to, že súd prvého stupňa vo svojom rozhodovaní o nároku na nemajetkovú ujmu tento posudzoval podľa článku č. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a zákona č. 58/1969 Zb., ako aj v zmysle právneho názoru Krajského súdu v Bratislave ako odvolacieho súdu vysloveného v uznesení z 24. októbra 2012 sp.zn.

4 Co 253/2011. Odvolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktorou priznal navrhovateľovi nemajetkovú ujmu v peniazoch vo výške 80.000,- Eur z dôvodu, že súd prvého stupňa mal pri určení výšky zohľadniť výšku náhrad stanovených pre obeť násilných trestných činov a náhrady za vytrpenú bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia s poukazom na zákon č. 215/2006 Z.z. a § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z.z. a uviedol, že súd prvého stupňa bude musieť postupovať podľa týchto zásad.

Podľa § 213 ods. 2 O.s.p., ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Účelom predmetného ustanovenia (účinného od 15. októbra 2008) je, aby sa jeho uplatňovaním zabránilo v praxi vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí tým, že účastník bude mať možnosť vyjadriť sa k novej aplikácii doposiaľ nepoužitého ustanovenia na zistený skutkový stav. Predmetná novela posilňuje právo na spravodlivý proces tým, že účastníkovi umožňuje až do vydania samotného rozhodnutia adekvátne argumentovať a predvídať možné rozhodnutie súdu.

Odvolací súd v konaní podľa tohto ustanovenia ale nepostupoval. Konajúc o odvolaní účastníkov konania zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa o nároku na nemajetkovú ujmu bez toho, že by vyzval účastníkov, aby sa vyjadrili k možnému použitiu ustanovenia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 a zákona č. 215/2006 Z.z., ktoré dotedy nebolo pri rozhodovaní o nemajetkovej ujme použité.

Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu preto nespĺňa náležitosti stanovené zákonom (§ 157 ods. 2 O.s.p.). Odvolací súd iba konštatoval, že sa stotožnil s odvolacou námietkou odporkyne, ale už nezdôvodňuje prečo je potrebné nárok posudzovať podľa zákona č. 514/2003 Z.z. a ďalšej zákonnej úpravy (zákon č. 412/2012 Z.z.), ktorej účinnosť nastala viac ako päť rokov potom, ako došlo k ukončeniu zásahu.

Dovolací súd ďalej poukázal na § 27 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z., v zmysle ktorého zodpovednosť za škodu sa vzťahuje na škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona a na škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

Konštatoval, že nárok navrhovateľa je potrebné posudzovať podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, zákona č. 58/1969 Zb. a v zmysle čl. 5 Dohovoru nakoľko má Dohovor pred vnútroštátnou právnou úpravou prednosť.

Vzhľadom na to, že odvolací súd rozhodol „nečakane“ a bez riadneho odôvodnenia rozhodnutia navrhovateľovi svojím postupom znemožnil realizáciu jeho procesných práv a zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Krajský súd v Bratislave opätovne rozsudkom z 19. januára 2015 sp.zn. 6 Co 830/2014 rozhodol tak, že napadnutý rozsudok v časti, ktorou bola žaloba vo zvyšku zamietnutá potvrdil. V časti, ktorou bola odporkyni uložená povinnosť zaplatiť navrhovateľovi 80.000,- Eur z titulu náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch a v časti náhrady trov konania, napadnutý rozsudok zrušil a vec v tomto rozsahu vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Stotožnil sa s argumentáciou súdu prvého stupňa v nároku, ktorým navrhovateľ uplatňoval svoj nárok z náhrady trov právneho zastúpenia v trestnom konaní. V nároku o náhrade nemajetkovej ujmy dospel k záveru, že nárok v zmysle čl. 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd umožňuje odškodnenie aj nemateriálnej ujmy (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. mája 2007 sp.zn. 4 Cdo 177/2005). Zhodne však s odporkyňou bol toho názoru, že súd pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy v peniazoch musí zohľadniť výšku náhrad stanovených zákonom v závažnejších prípadoch akými sú náhrady stanovené pre obeť násilných trestných činov a náhrady za vytrpenú bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia. V opačnom prípade by náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby niekoľkonásobne prevyšovala výšku náhrad stanovených zákonom, čím by došlo k ničím neodôvodnenej nerovnosti a neprimeranosti, čo by bolo v rozpore so zásadou rozumného a spravodlivého usporiadania občianskoprávných vzťahov. Ďalej uviedol, že nevidel dôvod, pre ktorý by sa mal odchyliť od záverov obsiahnutých v rozsudku z 18. novembra 2013 sp.zn. 6 Co 617/2013. Poukázal na to, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v odôvodnení zrušujúceho uznesenia iba všeobecne poukázal na to, že odôvodnenie súdneho rozhodnutia musí spĺňať parametre zákonného rozhodnutia v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p., avšak ani náznakom konkrétne neuviedol, v čom konkrétne odvolací súd porušil § 157 ods. 2 O.s.p. To spôsobilo, že odvolací súd nemôže odstrániť súdom tvrdené nedostatky odôvodnenia rozhodnutia, pretože nevie o aké nedostatky sa vlastne jedná.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 238 ods. 2 O.s.p. a § 237 písm. f/ O.s.p. a dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. a/, b/ a c/ O.s.p. Žiadal, aby dovolací súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa zo 14. júna 2013 vo vyhovujúcej časti a v ostatnej časti rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Dovolanie odôvodnil tým, že odvolací súd rozhodol v zjavnom rozpore s právnym názorom obsiahnutým v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. októbra 2014, ktorým bol predchádzajúci rozsudok zrušený. Argumentáciu odvolacieho súdu považoval navrhovateľ za úmyselné nerešpektovanie rozhodnutia inštančne nadriadeného súdu, čo smeruje k dekonštrukcii právneho štátu jedným z článkov súdnej sústavy, čo nemožno akceptovať a nechať bez povšimnutia zo strany disciplinárnych orgánov. Vzhľadom na svojvôľu a aroganciu konajúcich sudcov odvolacieho súdu, žiadal navrhovateľ, aby vo veci rozhodol meritórne dovolací súd. V odôvodnení ďalej poukázal na to, že trestné konanie vedené voči nemu nezákonne bolo ukončené v roku 1999 a do dnešného dňa nebol odškodnený, čo je doba 16 rokov. Závazný právny názor vyslovuje dovolací súd nielen v otázkach interpretácie a aplikácie hmotného práva, ale aj práva procesného. Odvolací súd nerozlišuje medzi precedenčnou záväznosťou rozhodnutia najvyššieho súdu (v rámci ktorej môže viesť konkurujúce úvahy a právny dialóg) a kasačnou záväznosťou (teda inštančnou, v tej istej veci), ktorá je absolútna. V konaní nasledujúcom po kasačnom uznesení niet priestoru pre úvahy typu, či je právny názor najvyššieho súdu správny, fundovaný úplný (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 155/2011). Postup odvolacieho súdu je možné charakterizovať ako odňatie možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O.s.p. Ak sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru vysloveného v iných jeho rozhodnutiach, týkajúcich sa analogického prípadu (napr. 11 Co 2/2013, 2 Co 363/2011) bolo jeho povinnosťou poukázať na už existujúce rozhodnutia v identických právnych veciach, ktoré vychádzali z odlišných právnych názorov a na tomto základe odôvodniť, prečo sa od nich v konkrétnej veci, v otázke obmedzenia náhrady nemajetkovej ujmy odkláňa. Svojim postupom vážne spochybnil princíp právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodovania ako jeden z princípov právneho štátu, ktorý bol pri svojej rozhodovacej činnosti povinný rešpektovať.

Odporkyňa sa k dovolaniu navrhovateľa nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho

pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) po preskúmaní veci podľa § 242 ods. 1 O.s.p. dospel k záveru, že dovolanie navrhovateľa je nielen prípustné podľa § 238 ods. 2 O.s.p., ale aj opodstatnené z dôvodov namietaných v podanom dovolaní.

Právna teória i súdna prax rozoznávajú dva základné typy záväznosti rozhodnutí najvyššieho súdu, a to záväznosť kasačnú (inštančnú, v tej istej veci) a záväznosť precedenčnú (judikatórnu). V prejednávanej veci krajský súd pri opätovnom vydávaní napadnutého rozsudku, postupoval priamo v rozpore s uznesením najvyššieho súdu z 21. decembra 2010, ktorým bolo zrušené jeho predchádzajúce rozhodnutie v tej istej veci, teda úmyselne porušil tzv. kasačnú záväznosť rozhodnutia najvyššieho súdu podľa § 243d ods. 1 O.s.p.

Pre konanie po zrušení rozhodnutia dovolacím súdom platí bezvýnimočne zásada viazanosti nižšieho súdu vysloveným právnym názorom dovolacieho súdu. Požiadavky na reflektovanie kasačného rozhodnutia v následnom rozhodnutí krajského (okresného) súdu sú totiž výrazne prísnejšie, než je tomu tak v prípade „púhej“ záväznosti precedenčnej. Zatiaľ čo v prípade tzv. precedenčnej záväznosti rozhodnutí najvyššieho súdu existuje možnosť, aby všeobecný súd rôzneho stupňa (ne)reflektoval právne závery najvyššieho súdu tým, že v dobrej viere predostrie konkurujúce úvahy a začne s judikátom zmysluplný právny dialóg, kasačná záväznosť môže (pochopiteľne len za nezmeneného skutkového stavu) byť reflektovaná len bezpodmienečným rešpektovaním rozhodnutia najvyššieho súdu.

V konaní nasledujúcom po kasačnom rozhodnutí preto nie je priestor pre úvahy, či je právny názor najvyššieho súdu správny, fundovaný či úplný. Toto pravidlo neplynie z presvedčenia najvyššieho súdu o svojej vlastnej neomylnosti – na rozdiel od krajského súdu – ale z nutnosti definitívne ukončiť konkrétny spor a predísť nekonečnému súdnemu presúvaniu spisu medzi súdmi, čo by neúmerne predlžovalo konanie a tým porušovalo ústavné práva účastníkov na skončenie veci v primeranej dobe a na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Uvedený právny názor je logickým vyjadrením samotného zmyslu kasácie v právnom poriadku a je široko zastávaný aj v odbornej literatúre (por. Bobek – Kühn – Polčák : Judikatura a právní argumentace, Praha, Auditorium, 2006, s. 37, či všetky komentáre k § 226 alebo § 243d O.s.p., alebo učebnice procesného práva ku kasačnej záväznosti).

V prejednávanej veci však krajský súd požiadavkám vyplývajúcim z vyššie uvedených záverov nevyhovel; preto možno jeho postup vnímať ako neprípustné nereflektovanie či dokonca úmyselné a vedomé obchádzanie kasačného (záväzného) uznesenia najvyššieho súdu (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. decembra 2011 sp.zn. 2 Cdo 155/2011).

Dovolateľ v dovolaní podanom voči rozsudku Krajského súdu v Bratislave z rozsudkom z 18. novembra 2013 sp.zn. 6 Co 617/2013 namietal, že k odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že vydal tzv. prekvapivé rozhodnutie, ktoré nebolo možné predvídať, odvolací súd nepostupoval podľa § 213 ods. 2 O.s.p., ako aj namietal zmätočnosť a nepreskúmateľnosť rozhodnutia. Dovolateľ teda formuloval svoje námietky, ktoré sa svojou podstatou orientujú na problém posúdenia dostatočnosti odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu.

Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým sa prvostupňové meritórne rozhodnutie zrušuje a vec sa vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, musí spĺňať požiadavky plynúce na jeho kvalitu z čl. 46 ods. 1 ústavy či z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Odôvodnenosť vyslovenej požiadavky podčiarkuje okrem iného i samotná zásada viazanosti prvostupňového súdu právnym názorom súdu odvolacieho. Ak je totiž súd prvého stupňa povinný rešpektovať v ďalšom konaní právny názor odvolacieho súdu o nedostatočnosti svojho skoršieho meritórneho rozhodnutia, potom je odôvodnené od odvolacieho súdu očakávať náležité sformulovanie dostatočne konkrétnych inštrukcií o ďalšom postupe. Aj doterajšia judikatúra súdov zastáva názor, podľa ktorého ak má byť súd prvého stupňa skutočne viazaný právnym názorom odvolacieho súdu, musí odvolací súd v odôvodnení svojho zrušujúceho uznesenia zreteľne uviesť, z akého právneho názoru vychádzal. Z právneho názoru odvolacieho súdu musí byť súdu prvého stupňa zrejmé, v čom spočíva naplnenie zrušovacích dôvodov, hlavne v čom spočívajú nedostatky dokazovania, skutkových zistení a skutkových záverov alebo prečo bolo právne posúdenie veci chybné. Súd prvého stupňa je viazaný len takým právnym názorom, ktorý bol skutočným základom zrušovacieho uznesenia odvolacieho súdu. Obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t.j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Vyjadruje to aj znenie § 157 ods. 2 O.s.p., podľa ktorého v odôvodnení rozsudku uvedie súd podstatný obsah prednesov, stručne a jasne vyloží, ktoré skutočnosti považuje za preukázané

a ktoré nie, o ktoré dôkazy oprel svoje skutkové zistenia, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil a posúdi zistený skutkový stav podľa príslušných ustanovení, ktoré použil. Všeobecný súd pritom nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/2003, III. ÚS 209/2004).

Nárok uplatňovaný navrhovateľom je nárokom na náhradu škody vzniknutú nezákonným rozhodnutím, ktorý súd prvého stupňa posúdil podľa zákona č. 58/1996 Zb. a pokiaľ ide o posúdenie nároku na nemajetkovú ujmu aplikoval na daný prípad článok 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a pri jej určení analogicky použil § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z.

Odvolačný súd v časti, ktorou zrušil rozsudok súdu prvého stupňa (povinnosti odporkyne zaplatiť navrhovateľovi 80.000,- Eur z titulu nemajetkovej ujmy v peniazoch) tento odôvodnil tým, že súd pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy v peniazoch musí zohľadniť výšku náhrad stanovených zákonom v závažnejších prípadoch akými sú náhrady stanovené pre obeť násilných trestných činov a náhrady za vytrpenú bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia. V opačnom prípade by náhrada niekoľkonásobne prevyšovala výšku náhrad stanovených zákonom v uvedených závažnejších prípadoch, došlo by k ničím neodôvodnenej nerovnosti a neprimeranosti, čo by bolo so zásadou rozumného a spravodlivého usporiadania občianskoprávných vzťahov. Okrem toho je namieste poukaz žalovanej na to, že súd prvého stupňa pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy síce analogicky použil § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z. z., ale už neaplikoval analogicky ods. 4 tohto ustanovenia, podľa ktorého výška náhrady nemajetkovej ujmy nemôže byť vyššia ako výška náhrady poskytovaná osobám poškodeným násilnými trestnými činmi podľa zákona č. 215/2006 Z.z.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí z 27. októbra 2014 sp.zn. 7 Cdo 145/2014 poukázal na § 213 ods. 2 O.s.p., že došlo k prekvapivému rozhodnutiu tým, že účastník nemal možnosť sa vyjadriť k novej aplikácii doposiaľ nepoužitého ustanovenia na zistený skutkový stav (zákona č. 2015/2006 Z.z. a zákona č. 412/2012 Z.z.). Tiež poukázal na nedostatočnosť odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu, kde odvolací súd iba konštatoval,

že sa stotožnil s odvolacou námietkou odporkyne na posudzovanie nároku navrhovateľa podľa zákona č. 514/2003 Z.z. a jeho ďalšej zákonnej úpravy zákona č. 412/2012 Z.z.). Z uvedeného je zrejmé, že odvolací súd nezdôvodnil, prečo má súd prvého stupňa použiť pre posudzovanie nároku navrhovateľa na nemajetkovú ujmu podľa zákona, ktorého účinnosť nastala viac ako päť rokov potom, ako došlo k ukončeniu zásahu.

Podľa názoru dovolacieho súdu dôvody predostreté okresnému súdu neboli odvolacím súdom dostatočne odôvodnené. Pri citovanej podobe odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu neobstojí odôvodnenie iba na uvedenom konštatovaní. Takto formulovaný záväzný právny názor je pre okresný súd objektívne len ťažko rešpektovateľný a ani dovolateľ ako účastník konania z neho nemôže zistiť konkrétne dôvody, pre ktoré bolo potrebné rozsudok okresného súdu zrušiť.

Odvolací súd napriek tomu, že dovolací súd riadne naznačil, v čom je odôvodnenie nedostatočné, Krajský súd v Bratislave v novom rozsudku z 19. januára 2015 sp.zn. 6 Co 830/2014 odôvodnenie v plnom rozsahu zopakoval a uviedol, že nevidí dôvod, pre ktorý by sa mal odchýliť od záverov svojho predchádzajúceho rozsudku. Vytkol tiež Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že v zrušujúcom rozhodnutí sa k meritu veci nevyjadril, a preto pokiaľ ide o vec samu, nie je žiadny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorým by bol odvolací súd viazaný.

Rozhodnutie odvolacieho súdu okrem vady podľa § 238 ods. 2 O.s.p. trpí aj vadou nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia a postupu odvolacieho súdu podľa § 213 ods. 2 O.s.p. (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.).

K námietkam týkajúcich sa nedostatkov odôvodnenia dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, treba uviesť, že nie každá procesná nesprávnosť, ku ktorej dôjde v priebehu občianskeho súdneho konania, je relevantná z hľadiska procesnej prípustnosti dovolania. S niektorými najzávažnejšími, taxatívne vymenovanými procesnými vadami, ktoré zakladajú zmätočnosť, spája Občiansky súdny poriadok priamo prípustnosť dovolania (viď § 237 ods. 1 O.s.p.); vady tejto povahy sú zároveň aj prípustným dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.). Niektorým vadám inej procesnej povahy majúcim za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (s tzv. iným vadám konania) pripisuje Občiansky súdny poriadok význam v tom zmysle, že ich považuje za relevantný dovolací dôvod (viď ustanovenie § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), ktorý možno uplatniť v dovolaní, ale len pokiaľ je

procesne prípustné (viď R 111/1998 - rozsudok najvyššieho súdu z 28. augusta 1997 sp.zn. 2 Cdo 5/1997).

Vzhľadom na to, že na Najvyššom súde Slovenskej republiky pretrvávala nejednotnosť rozhodovania pri riešení otázky, na rokovaní občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré sa uskutočnilo 3. decembra 2015, bolo prijaté zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.“.

Najvyšší súd, stotožňujúc sa v preskúmvanej veci so závermi, na ktorých spočíva predmetné stanovisko, skúmal, či v danej veci ide o taký výnimočný prípad. Je potrebné uviesť, že odvolací súd ani pri druhom rozhodnutí (po zrušení veci Najvyšším súdom Slovenskej republiky uznesením z 27. októbra 2014 sp.zn. 7 Cdo 145/2014) rozhodnutie dostatočne neodôvodnil, zopakoval dôvody ako boli uvedené v zrušenom rozhodnutí. V tejto súvislosti poukazuje na odôvodnenie vyššie (III. ÚS 46/2013).

Z obsahu spisu vyplýva, že navrhovateľ si v predmetnom konaní uplatňuje náhradu škody z titulu nezákonného rozhodnutia a nesprávneho úradného postupu. Z vykonaného dokazovania vyplýva, že voči navrhovateľovi bolo Okresnou prokuratúrou Bratislava I 30. novembra 1999 č.k. Pv 707/99 vydané uznesenie o vznesení obvinenia. Následne rozsudkom Okresného súdu Trnava z 15. júna 2005 sp.zn. 3 T 19/02 bol navrhovateľ spod žaloby oslobodený. Uznesením Krajského súdu v Trnave z 20. novembra 2007 sp.zn. 3 To 121/2005 bolo odvolanie prokurátora zamietnuté a rozsudok súdu prvého stupňa potvrdený ako správny. Z uvedeného vyplýva, že v čase začatia trestného stíhania pre náhradu škody uplatňovanú navrhovateľom platil zákon č. 58/1969 Zb. a zásah bol ukončený už za platnosti zákona č. 514/2003 Z.z. Oba sudy nižšieho stupňa však správne posudzovali nárok navrhovateľa podľa zákona č. 58/1969 Zb. (viď § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. k účinnosti tohto zákona – 1. júla 2004). Súd prvého stupňa pri priznaní nemajetkovej ujmy aplikoval článok 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a pri určení jej výšky analogicky použil § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z. Odvolací súd však pokiaľ ide o výšku nemajetkovej ujmy v peniazoch vytkol súdu prvého stupňa, že musí súd zohľadniť výšku náhrad stanovených zákonom v závažných prípadoch akými sú náhrady stanovené pre obete

násilných trestných činov a náhrady za vytrpenú bolesť (bolestné) a za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ak by náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch za zásah do osobnostných práv fyzickej osoby, niekoľkonásobne prevyšovala výšku náhrad stanovených zákonom vo vyššie uvedených závažnejších prípadoch, došlo by k ničím neodôvodnenej nerovnosti a neprimeranosti, čo by bolo v rozpore so zásadou rozumného a spravodlivého usporiadania občianskoprávných vzťahov. Konštatoval, že súd prvého stupňa pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy síce analogicky použil § 17 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z., ale už neaplikoval analogicky ods. 4 tohto ustanovenia, podľa ktorého výška náhrady nemajetkovej ujmy nemôže byť vyššia ako výška náhrady poskytovaná osobám poškodeným násilnými trestnými činmi podľa zákona č. 215/2006 Z.z.

Zákon č. 514/2003 Z.z. prešiel viacerými novelizáciami (v počte 5). Problematiky ustanovenia § 17 o náhrade nemajetkovej ujmy zákona č. 514/2003 Z.z. sa dotkli dve novely vykonané zákonom č. 517/2008 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2009 a zákonom č. 412/2012 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2013.

V období od 1. júla 2004 do 31. decembra 2008 uvedené ustanovenie obsahovalo dva odseky (ods. 1 znel „Uhrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk.“ ods. 2 „V prípade, ak iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťučinením vzhľadom na ujmu spôsobenú nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa aj nemajetková ujma v peniazoch, ak nie je možné uspokojiť ju inak.“)

Novela vykonaná zákonom č. 517/2008 Z.z. stanovila kritériá pre určovanie výšky nemajetkovej ujmy doplnením § 17 ods. 3 a zaviedla minimálnu výšku nemajetkovej ujmy pre odškodňovanie väzby (§ 17 ods. 4). Obsahovala prechodné ustanovenie § 27b ods. 1, podľa ktorého zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami vydanými pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a za nesprávny úradný postup pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, sa riadi predpismi účinnými do 31. decembra 2008. V tejto súvislosti poukazuje dovolací súd na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 12. decembra 2012 sp.zn. 7 Cdo 145/2011, v zmysle ktorého ak bolo (nezákonné) rozhodnutie vydané pred 1. januárom 2009, má súd vec posudzovať podľa § 17 účinného do 31. decembra 2008.

Novela zákona č. 514/2003 Z.z. vykonaná zákonom č. 412/2012 Z.z. (od 1. januára 2013) v § 17 došlo k vypusteniu minimálnej výšky náhrady nemajetkovej ujmy v prípade väzby a k zavedeniu limitu výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Novela však neobsahovala žiadne prechodné ustanovenia.

K definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty (Pl. ÚS 16/95). Právo poškodeného na náhradu škody (nemajetkovej ujmy) vzniká momentom vydania nezákonného rozhodnutia, vzatia do väzby, či zbytočnými priet'ahmi v konaní, bez ohľadu na to, že žalovateľným nárokom sa stáva až po splnení ďalších podmienok (napr. oslobodenie obžalovaného). Preto aplikovať ustanovenie § 17 v zmysle tejto novely (zákon č. 412/2012 Z.z.) na prípady, keď uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané pred 1. januárom 2013 (uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané 30. novembra 1999), by znamenalo pripustiť, že hoci v čase pred nadobudnutím účinnosti novely vzniklo poškodenému právo na náhradu nemajetkovej ujmy vo vyššej výške, toto jeho právo v časti prevyšujúcej horný limit zavedený novelou (zákon č. 412/2012 Z.z.) zaniklo dňom jej účinnosti. Takýto prístup by popieral nielen princíp úplného odškodnenia, ale spôsoboval by aj neprípustné odňatie už existujúceho práva, zásah do legitímnej nádeje poškodeného na satisfakciu, a bol by aj porušením zákazu retroaktivity. Je preto potrebné uviesť, že krajský súd svojim rozhodnutím (bez akéhokoľvek bližšieho zdôvodnenia prečo) popiera navrhovateľovi princíp úplného odškodnenia na satisfakciu, neprípustne odňal navrhovateľovi už existujúce právo a tým porušil aj zákaz retroaktivity.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolaniu navrhovateľa vyhovel, rozsudok Krajského súdu v Bratislave zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Podľa § 243d ods. 1 O.s.p. ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodol o dovolaní záväzný. V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. marca 2016

JUDr. Mária Šramková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová